

Toespraak van Philippe METTENS,

Voorzitter van het directiecomité

Federale overheidsdienst Wetenschapsbeleid BELSPO

Installatievergadering van de Federale Raad voor Wetenschapsbeleid

30 juni 2014 - BELSPO Louiza

Dames en heren,

Graag heet ik u welkom bij BELSPO en feliciteer ik u voor uw toetreding tot de Federale Raad voor Wetenschapsbeleid.

Die Raad is een belangrijke speler van het wetenschapsbeleid in ons land.

In de toekomst zou hij zelfs, naar mijn mening, nog een grotere rol moet spelen.

In een federaal land zoals het onze is het van essentieel belang de inspanningen en de samenwerking tussen de onderzoeksactoren te coördineren. In 2011 hebben wij de experts van de Europese Commissie een peer review laten verrichten over de beleidsvoeringen inzake wetenschapsbeleid in België. Die experts hebben overduidelijk bevestigd dat onze zwakste punt in België de versnippering van het onderzoeksbeleid is.

Vaak herinner ik eraan dat tijdens de legislatuur die in mei laatstleden is afgelopen met de verkiezingen, zes ministers bevoegd waren voor het wetenschappelijk onderzoek in België!

Terwijl wij volgens de Europese criteria (3% van het BBP, waarvan 1% voor de overheid) nauwelijks een middenpositie bekleden wat de totale onderzoeksfinanciering betreft, worden die beperkte middelen dan ook nog over al die beleidsvoeringen verdeeld. Dat heeft voor gevolg dat de in hoofdzaak publieke middelen minder goed worden aangewend.

Onze Raad kan een essentiële coördinerende en impulserende rol spelen voor een beter wetenschapsbeleid voor het gehele land. Hier zijn vertegenwoordigers van de Gewesten en de Gemeenschappen, rectoren, de federale overheid, vakbonden en ondernemingen aanwezig, en uiteraard ook wetenschappers. Wij hebben alles in de hand om met de nodige geloofwaardigheid en representativiteit de wetenschappelijke beleidsvoeringen in ons land beter te sturen, met inachtneming van de bevoegdheden van de deelgebieden en hun specifieke onderzoeksdoelstellingen.

In die precieze context hebben wij ons memorandum opgesteld voor de komende regering.

Dat memorandum gaat enerzijds uit van de intrinsieke kwaliteiten van onze organisatie (BELSPO) en anderzijds van de opdrachten die absoluut dienen te worden gevrijwaard voor coherente en kwaliteitsrijke beleidsvoeringen inzake wetenschappelijk onderzoek in België.

Kwaliteit op de eerste plaats.

Wij zijn het enige federale departement, de enige federale overheidsdienst waarvan de kwaliteit van de werking extern zijn gevalideerd. Wij zijn EMAS en ISO 9001 gecertificeerd. Wij waren een van de drie finalisten voor de overheidsinstelling van het jaar op 1000 ingeschreven overheidsinstellingen.

Wij zijn ook de vierde grootste federale overheidsdienst met zowat 3000 medewerkers en een budget van iets meer dan 600 miljoen euro. Aan die federale bijdrage moeten de bestede middelen worden toegevoegd voor universiteiten, onderzoekscentra, fondsen en bedrijven, te weten een bedrag ten belope van 1,25 miljard euro, wat het aandeel van de federale overheid in de publieke onderzoeksuitgaven op haast 50% brengt. Eén op de twee euro van de publieke uitgaven voor onderzoek komt met andere woorden van de federale overheid.

De Vlaamse Gemeenschap neemt 35% voor haar rekening, de Franse Gemeenschap 8%, het Waals Gewest 9% en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1%.

BELSPO kenmerkt zich ook door zich overduidelijk in te passen in het kader van het subsidiariteitsprincipe. Alles wat wij immers doen, doen wij omdat het beter past dan als het op een ander niveau werd uitgevoerd.

Onze activiteiten hebben dus toegevoegde waarde door de drempel effecten en de internationale dimensie ervan. Dat geldt bijvoorbeeld voor het ruimte- en luchtvaartbeleid, de netwerken voor fundamenteel onderzoek (IUAP's), de bijdragen in de grote internationale infrastructures, de federale wetenschappelijke instellingen en, uiteraard, de onderzoeksprogramma's ter ondersteuning van de federale bevoegdheden of de activiteiten waarvan overwogen wordt ze op een hoger bevoegdheidsniveau dan dat van elk Gewest of Gemeenschap uit te voeren.

Te noteren valt ook nog het netwerk BELNET dat voor internetverbindingen zorgt voor alle universiteiten, hogescholen en onderzoekscentra in België en ook nog de coördinerende rol op politiek en administratief niveau tussen alle entiteiten van het land.

Wat zijn concreet en proactief gezien de eisen van BELSPO voor de volgende regering?

Al zijn eisen zijn gebaseerd op eenzelfde zoektocht naar coherentie en toegevoegde waarde op het gezagsniveau waar wij onze acties op touw zetten.

1. De IUAP's federaal behouden

De interuniversitaire attractiepolen zijn, ter herinnering, het enige en laatste programma inzake fundamenteel onderzoek waarbij alle onderzoekers van ons land zijn betrokken. Zo kunnen excellentiecentra worden opgebouwd en wordt de samengebrachte wetenschappers de mogelijkheid geboden zich in internationale netwerken in te passen.

Op het ogenblik zijn er 46 netwerken die bijna 6000 personen tewerkstellen, zowel wetenschappers als technici. In het kader van hun wetenschappelijke werkzaamheden ontwikkelen zij zeer veel contacten met bedrijven.

In 2008 en 2011 werd al gepoogd die IUAP's te communautariseren. De wetenschappelijke gemeenschap heeft zich daar unaniem tegen verzet! Er werd een petitie gelanceerd die werd ondertekend door zowat 12 000 personen uit de academische wereld in België en in het buitenland. De toenmalige regering heeft dat idee laten varen...

In het kader van de zesde staatshervorming hebben de onderhandelaars opnieuw voorgesteld de IUAP's te splitsen, wat in concreto hun verdwijning betekent... Die beslissing zou in 2017 worden uitgevoerd. Wij krijgen dus nog wat tijd om de politieke verantwoordelijken uit te leggen dat die beslissing catastrofaal is voor de structurering van het onderzoek in België, dat ze fors ingrijpt op de toekomst ervan en de start betekent van een onvermijdelijke vlucht van Belgische topwetenschappers.

Wij willen de toekomstige regering dus vragen terug te komen op die beslissing en de IUAP's federaal te behouden. Die eis krijgt de steun van de Francqui-stichting, de rectoren van de meeste universiteiten en inzonderheid van de Cref, de Academie en zelfs een door de Senaat goedgekeurde resolutie, enkele dagen voor de ontbinding van de Kamer en ter gelegenheid van het bezoek in het halfroond van François Englert, die dat voorstel ook ondersteunt. Hij weet beter dan wie ook hoe de IUAP's een essentiële rol hebben gespeeld bij de experimentele bevestiging in het CERN van zijn theoretische voorspelling, in het bijzonder de IUAP van Jean-Marie Frère, zijn opvolger in de ULB die aan het hoofd staat van een netwerk van onderzoekers van de ULB, de VUB, de KUL, de UCL, de UA, de UMONS, de ULG de UGhent en partners in Amsterdam, Parijs, Durham en Moskou! Zo wordt het onderzoek vandaag georganiseerd. Die als in de wereld als rolmodel geldende organisatievorm stopzetten zou catastrofaal zijn.

Het is onze plicht voor hun behoud te strijden. Dat is wat wij aan de volgende regering vragen.

2. De toegang tot de grote onderzoeksinfrastructuren in Europa en in de wereld.

Ook al is tot samenwerking besloten om zo wetenschappelijke instrumenten te kunnen bouwen die onmogelijk alleen gefinancierd kunnen worden, is het van essentieel belang dat België al zijn wetenschappers daar toegang tot biedt. Die opdracht wensen wij in de toekomst nog voort te zetten met de bedoeling een echt beleid ter zake uit te stippelen, als aanvulling op de noden van de Gewesten en de Gemeenschappen en van nut voor het onderzoek van ons land. Dat is echt een opdracht die federaal moet blijven.

3. Coördinatie van de Belgische onderzoeksactoren

Zoals al gezegd, is het essentieel het "wetenschapsbeleid" te sturen op het niveau van een land van de omvang van België. Wij beschikken over politieke en administratieve overlegorganen, welke versterkt en dynamischer moeten worden in een stabiele, volwassen en serene federale Staat. Wij zijn van plan dat te verwezenlijken.

Maar wij denken ook dat de Federale Raad voor Wetenschapsbeleid daarin een grotere rol kan spelen, gelet op zijn kwaliteitsrijke samenstelling. Tijdens onze komende werkzaamheden discussiëren wij in die zin voort.

4. Fiscale maatregelen

Zoals al gezegd, beschikt België op het federale niveau over een zeer interessant fiscaal en parafiscaal apparaat om het onderzoek te stimuleren. Wij vormen de basis daarvan en de regering heeft ons recentelijk de opdracht gegeven te controleren of dat apparaat correct wordt gebruikt.

Dankzij die maatregelen wordt haast één miljard tweehonderd vijftig duizend euro gepompt in de universiteiten en onderzoekscentra in het land, maar ook in bedrijven die investeren in onderzoek en innovatie. Die maatregelen hebben een ingrijpende impact die de media vaak vergeten te melden.

Het is onze bedoeling de reglementering leesbaarder te maken voor een vlottere interpretatie ervan en te vermijden wat wij vandaag meemaken in het kader van de opgestarte controles.

5. Hervorming van de organisatie van de federale wetenschappelijke instellingen

Last but not least willen wij onze interne reorganisatie voortzetten. U weet immers dat BELSPO ook 10 wetenschappelijke topinstellingen zijn door hun wetenschappelijke activiteiten en ook het patrimonium dat zij bezitten, bewaren en bestuderen.

Ten opzichte van elkaar zijn zij niettemin wat geïsoleerd, wat fout is. Daarom wensen wij ze te groeperen met de oprichting van polen die instellingen verenigen die enigzins thematische gelijkenissen vertonen, te weten de polen Kunst, Ruimte, Documentatie en Natuur en Maatschappij. De pool Kunst is het beste voorbeeld van de logica die wij willen promoten. Ons kunstpatrimonium is van uitzonderlijke kwaliteit, maar weinig bekend of naar waarde geschat, en te zeer afgeschermd. Het Magrittemuseum toont het succes van die aanpak. Het is de bedoeling coherenter en aantrekkelijkere patrimoniale gehelen te creëren om de aandacht van het grote publiek op die werken te vestigen. Met de kunstwerken die in ons bezit zijn, kunnen wij gemakkelijk een echte Belgische "Louvre" in het leven roepen. U hebt wellicht ook vastgesteld dat wij ter zake heel ambitieus zijn, daar dankzij de medewerking van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de stad Brussel, twee nieuwe gebouwen te onzer beschikking staan of beschikbaar kunnen worden gesteld, met name voor het toekomstige museum voor moderne en hedendaagse kunst. Het betreft het Citroën-gebouw en de oude magazijnen Vanderborght.

Een andere manier om die dynamiek van toenadering en ontwikkeling van synergieën te illustreren, is het plateau van Ukkel waar 3 instellingen werken zonder hun samenwerking, hoe concreet die ook is, echt door te drijven. In het kader van een gemeenschappelijke strategie zouden zij in het tegenovergestelde geval de hun beschikbaar gestelde financiële middelen beter kunnen aanwenden, maar ook een onderzoekscentrum kunnen vormen dat, naar het beeld van het Max Planckinstituut, zowat 350 wetenschappelijk onderzoekers en technici samenbrengt.

Daar het einde van de legislatuur onze stappen in die richting heeft stopgezet, is het onze bedoeling ze voort te zetten en geleidelijk aan de verschillende uitvoeringsfasen ervan gestalte te geven.

Dat is dus wat het project en de ambities van BELSPO zijn en illustreert duidelijk de diverse, inspirerende en vooral essentiële materie waarmee u in het kader van de deelname aan de werkzaamheden van deze Raad zult te maken hebben. U kunt, ter herinnering, een antwoord geven op de door de regering gevraagde adviezen, maar spontaan en autonoom ook alle onderwerpen aansnijden met betrekking tot het onderzoek die u nuttig lijken voor de betere werking van het onderzoeksbeleid in België.

Aarzel dus niet!

Van harte welkom en succes gewenst aan de Raad met zijn werkzaamheden.

Dr. Philippe Mettens,

Voorzitter van het directiecomité